

PUBLIKACIJOS

ALFREDO ADLERIO INDIVIDUALIOJI PSICHOLOGIJA

A. Gučas

Alfredas Adleris gimė 1870 m. Austrijos sostinėje Vienoje. 1895 m. čia baigė universitetą, tapo psichiatru, taikė psichologiją terapijai. 1934 m. persikėlė į JAV; buvo Long-Ailendo medicinos koledžo profesorius. Mirė keliaudamas su paskaitomis 1937 m. Aberdyne, Škotijoje. Nuo 1902 iki 1911 m. artimai bendradarbiavo su Z. Froidu; vėliau santykiai nutrūko.

A. Adleris psichiką suvokė kaip neskaidomą visetą (individuum), todėl ir jo mokslas pavadintas individualiąja psichologija. Z. Froidas ypač pabrėždavo žmogaus praeities, įgimtų instinktų ir potraukių reikšmę psichikai, o A. Adleris orientavosi į individo ateitį, į jo susidarytą gyvenimo planą, kurį vykdydamas siekia tikslo. Taigi elgesį lemia ne biologiniai veiksniai, įgimti seksualiniai potraukiai (libido), bet socialiniai santykiai (tėvų ir vaikų, šeimos tarpusavio, santykiai su bendruomene). Pabrėžė vaikystės reikšmę tolesnei asmenybės raidai, nurodė aktyvią sąmonės įtaką šiam procesui, neneigė ir pasąmonės dalyvavimo susidarant savo gyvenimo planą.

Siekdamas gyvenime užsibrėžto tikslo, individas nori užsitikrinti sau lygią vertę su kitais bendruomenės nariais, užimti joje priderančią vietą. Tačiau jis susiduria su įvairiomis kliūtimis, patiria savo pajėgumo ribas, kitų pranašumą. Linguistas nepažankamas savo pajėgumo vertinimas padeda atsirasti ir sustiprėti menkavertiškumo jausmui. Tai suvokti savo fiziniai (organiniai), dvasiniai, moraliniai trūkumai. Šias pažiūras Adleris pirmiausia išdėstė veikale „Organų menka-

vertiškumo tyrimai" (1907). o vėliau knygoje „Apie nerviškąjį charakterį: Lyginamosios individualiosios psichologijos ir psichoterapijos pagrindai" (1912). Čia jis išryškino savo ir Froido pažiūrų skirtumus. Pagal Adlerį išgyvenamą menkumą, atsiradusį minusą, individas nori kaip nors išlyginti, kompensuoti, iš „apašios" pakilti „aukštyn". Vienas kompensacijos būdų yra galios (valdžios) siekimas. Kartais jos siekdamas individas netenka normalaus kontakto su aplinka, todėl tenka nusivilti ir kentėti. Turime reikalo su perdėtu kompensacijos siekimu (hiperkompensacija). Kenčiančiam dėl menkavertiškumo labai rūpi, kokį įspūdį jis daro kitiems, ką kiti apie jį galvoja. Jei negali sudaryti apie save palankios nuomonės pozityvia veikla, aplinkinių dėmesį stengiasi patraukti pabrėžtu kentėjimu, konfliktais, vaidais, chuliganiškais veiksmais ir pan.

Sekso sričiai Adleris neteikia tokios reikšmės, kaip Froidas, bet visiškai nepaneigia. Geri santykiai su kitais žmonėmis, palankūs jų ketinimai garantuoja normalų dvasinį gyvenimą. Bet kai su yra gyvenimo plano ir stiliaus darnumas su kasdienybe, atsiranda gyvenimo krizė. Kasdienybė – tai profesija, bendravimas ir seksualiniai veiksmai. Šių sričių nedarnumas gali sukelti neurozę. Seksualumas normaliai išgyvenamas, kai jis subordinuotas meilei, susijęs su atsakomybe partneriui. Moterims sekso srityje menkavertiškumą gali sukelti frigidiskumas, vaginizmas, menstruacijų sutrikimai, visa, kas trukdo normaliai bendrauti su partneriu. Menkavertiškumui kompensuoti stengiamasi nenusileisti vyrams, kyla vadinamasis „vyriskasis protestas", pasireiškiantis panašavimu vyrų veiksams arba savo silpnumo pabrėžimu, užuojautos ieškojimu ir pan.

Adlerio žodžiais tariant, „individualioji psichologija yra nuoseklus mokslas apie individo nuostatas į bendruomenės gyvenimo klausimus, taigi šia prasme ji yra socialinė psichologija" (1929). Taikant šias pažiūras praktiškai, pvz., konsultuo-

jant vaiką, pirmiausia stengiamasi išsiaiškinti jo socialumo jausmą (Gemeinschaftsgefühl), nes iš jo tuojau aiškėja ir vaiko gyvenimo stilius. Šiaip jau A. Adlerio psichologijos teorijoje yra nenuoseklumo ir prieštaravimų, ypač aiškinant tai, kas įgimta ir kas žmogui nulemta socialinių veiksnių.

A. Adleris į psichologiją žiūrėjo kaip į taikomąjį mokslą. 1918 m. Vienoje jis atidarė auklėjimo patarimų kabinetą (Erziehungsberatungsstelle), vėliau tokius kabinetus pradėjo steigti mokyklose. Yra dėstęs Vienos pedagoginiame institute. Mokytojams ir auklėtojams parašė knygą „Individualioji psichologija mokykloje“ (1929). Kiti veikalai irgi praktinio pobūdžio.

LITERATŪRA

1. Adler A. Menschenkenntnis. Leipzig, 1931. 230 S.

2. Ansbacher H. L. Alfred Adler's views on the unconscious// Бессознательное. Тбилиси, 1978. Т. 1. С. 370-383.

3. Бундулс Я. „Индивидуальная психология“ Альфреда Адлера// Вопросы психологии. 1982. № 2. С. 133-139.

4. Зейгарник Б. Теории личности в зарубежной психологии. М., 1982. С. 128.

APIE NERVIŠKAJĮ CHARAKTERĮ¹

A. Adleris

I s k y r i u s. Menkavertiškumo jausmo kilmė, raida ir padariniai

[...] Savo ankstesniuose darbuose išsamiai aptaręs organinį menkavertiškumą kaip neurozės etiologiją, [...] apibendrindamas noriu pabrėžti, kad mano aprašytasis organinis menkavertišku-

¹Versta (su kai kuriais patrumpinimais) iš Adler A. Über den nervösen Charakter: Grundzüge einer vergleichenden Individualpsychologie und Psychotherapie. München: Wiesbaden, 1922. S. 10-25.